

Sigida 8

Furaw hake tata sumacogo ani u dicogo

Taamasijnew

= nin kɔrɔ ye a bɛ ben hake min ma
+ nin kɔrɔ ye ka u kafo

$$1 + 1 = 2$$

kelen kafo kelen kan o bɛ ben fila ma

Hakew

Furaw sumanen don ka u hake ke garamu (g) ni miligaramu (mg) ye.

1000 mg = 1 g (miligaramu ba kelen bɛ ben garamu kelen ma)

1 mg = 0,001 g (miligaramu kelen bɛ ben garamu tilayɔrɔ ba kelen ma)

Misali la

	asipirini garamu tilance bɛ asipirini (aspirine) kise kelen na	0,5 g 0,500 g 500 mg	}	nin bɛɛ kɔrɔ ye garamu tilance ye
	asipirini garamu kelen tilayɔrɔ seegin bɛ denw ka asipirini kise kelen na	125 g 0,125 g 125 mg		nin bɛɛ kɔrɔ ye garamu kelen tilayɔrɔ seegin ye

A ka fisa kosebɛ k'a dɔn furamugu forokoni kelen walima furaji bara kelen kɔnɔgaramu walima miligaramu hake ye min ye.

Misali la, ni i ka kan ka asipirini (aspirine) di den ma, ni o ye a sɔrɔ denw ta te i bolo, i ka a dɔn ko:

- asidi asipirinikumu (*acide acétylsalicylique*) garamu 0,5 bɛ balikuw ka asipirini (aspirine) na

- asipirinikumu (*acide acétylsalicylique*) garamu 0,125 bε denw ka asipirini na
(asipirinikumu = asipirini)

(Dilanfenw na fanba ye. Asipirini yere bε se ka wele o tɔgɔ in na.)

Denw ka asipirini njɔgon 4 bε balikuw ka asipirini kelen na. Denw ka asipirini kelen bε ben balikuw ka asipirini kise kelen tilayɔrɔ naani ($\frac{1}{4}$) ma. O la i bε se balikuw ka asipirinikise kelen tilayɔrɔ naani di denw ma.

Penisilini (*penicilline*) tata hake

Penisilini bε suma tuma dɔw la ka ke kun ni kun ye:

$$U = \text{kun} \quad (\text{kun kelen, tubabukan: } \text{unité}) \quad 1.600.000 U = 1 \text{ g (garamu kelen)}$$

Fura dɔw bε yen minnu bε bɔ bugunbin na (kununta, sɔgɔlita) U 400.000

$$U 400.000 = \text{miligaramu 250 ma}$$

Janto: fura dɔw bε yen, i n'a fɔ banakisefagal minnu foroko bε feere ka a sɔrɔ u bonya ni u girinyaw te kelen ye.

Ni i bε fura ta, a nafa ka bon kosebe i ka i janto fura tata hake yamaruyalen na. I ka kan ka fura garamu ni a miligaramu hake laje ka je.

Misali la:

Ni a sεbennen don furasεben kan: teramisini, (*terramycine*) mg 250 foroko 4 tile kɔnɔ, ni dɔ were te yen mg 100 furamugu forokonilama foroko kɔ, o la i bε foroko 2 (o min ye foroko kelen tali ye foroko fila o fila la $\frac{1}{2}$) ta siŋε 4 tile kɔnɔ.

$$\begin{array}{c}
 \text{---} \\
 | \\
 \text{---} \\
 \text{100 mg} \quad + \quad \text{100 mg} \quad + \quad \text{50 mg} \quad = \quad \text{250 mg}
 \end{array}$$

Furajimaw

Sirojiw, sɔrɔmulakefenw, sɔrɔmujiw ani furajima werew, hake sumannen don miligaramu na.

$$\text{mL} = \text{mililitiri} \quad 1 = \text{mL} \quad 1.000$$

$$\text{mL} = \text{mililitiri} \quad 1 \text{ litiri} = 1.000 \text{ mL}$$

Nin fura ninnu ka kan ka min ni kafeminkutu (walima dumunikekutu) ye. I ka kan ka kutu fitini dɔ pini (min bε wele ko kafeminkutu) ani kutu kumbaba (min bε wele dumunikekutu).

Kafeminkutu \neq 1 = mL 5 ye (kutu fitini)

dumunikèkutu \neq 1 = mL 15 ye (kutu kunbaba)

Kutunin 3 = kutu kunbaba

Kutu fitinin \neq 3 = kutu kunbaba \neq 1 ye

Ni a sebennen don furasèben kan kafeminkutu \neq kelen, o kɔ̄ɔ̄ ye mL 5 ye. I ka i janto nin na: tuma dɔ̄w la militiri 8 bε se ka ke kutu fitini dɔ̄w kɔ̄nɔ̄. **Kutu fitinin ka kan ka ben mL 5 ma, a man kan ka caya ni o ye walima ka jigin o dugu ma.**

A bε dɔ̄n cogo di ko kutuni \neq kelen bε mililitiri 5 bɔ̄ ?

1. I bε kutu san min \neq kelen ye mililitiri 5 ye

walima

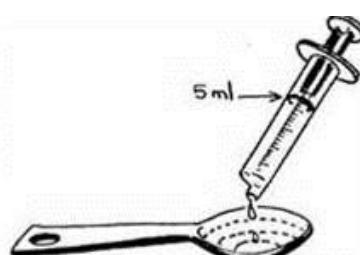
2. I bε siro san min bε feere ni manakutuni negennen ye ka ke mL 5 ye. Ci min bε o cemance la o bε mL 2.5 jira. I bε o kutu in mara sijε werew kama.

walima

3. I bε taamasijε bila tobilikèkutu dɔ̄ la ka sɔ̄gɔlibijε bara kɔ̄nɔji mL 5 ke o kɔ̄nɔ̄.

Ni kutu te i bolo, i bε minen dɔ̄ jini i bε furajimaw suma ni min ye. I bε o bɔ̄ sumacogo fɔ̄len sira fe.

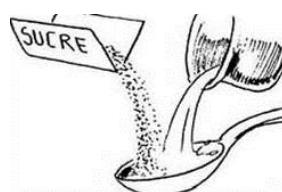
Furaw dicogo denyereniw ma :

Fura caman ye furakise walima furamugu forokolama ye, nka a dɔw fana ye siro ye denmisenni kama. A ka ca a la, sirow da ka gelen barisa fura hake min be taa u dilanni na, o ka ca ni furakisew ta ye. Mɔgɔ be se ka dɔ bɔ i ka musakaw la ni siro dɔ dilanni ye i yere ye nin cogo in na:

I be furakise mugu bo ka ne

sukaro walima dinono ji wulilen a sumayalen ko

walima ni furamugu don forokoni kɔnɔ, i be a dayeñen ka a kɔnomugu bɛe yelema minen kɔnɔ.

I be o furamugu daji ni ji wulilen ye (a sumayalen ko) ka sɔro ka sukaro walima di ke a la

Ni fura ka kuna kojugu, i ka kan ka dinɔnɔ caman walima sukaro caman ke a la (tetarasikilini walima kulorokilini)

Ni i be denmisenni ka siro dilan ni fura kisəlama ye walima a mugulama ye, **i kana a caman di u ma**. Ni aw be furaji dilan denw fe ni furakise walima ni forokoni furamugu ye, aw be a ke ni hakilisigi ye kɔsebe walasa aw kana fura di ka caya kojugu. Fana, den minnu si be san kelen jukɔrɔ, aw kana dinɔnɔ di olu ma. Hali ni a te ke ka caya, den dɔw be se ka kɔlɔba sɔro o la.

Aw ye aw janto: Walasa fura kana den sara, aw kana fura di a ma ka a dalen to a kɔrɔ kan walima ni a kun jannen don. Tuma bee fo aw ka jatemine ke ko den sigilen don walima a kun kɔrɔtalen don. Aw kana fura di den ma da la abada ni a kirilen don walima ni a be sunɔgɔ la, ani waati min a te fɛn kalama.

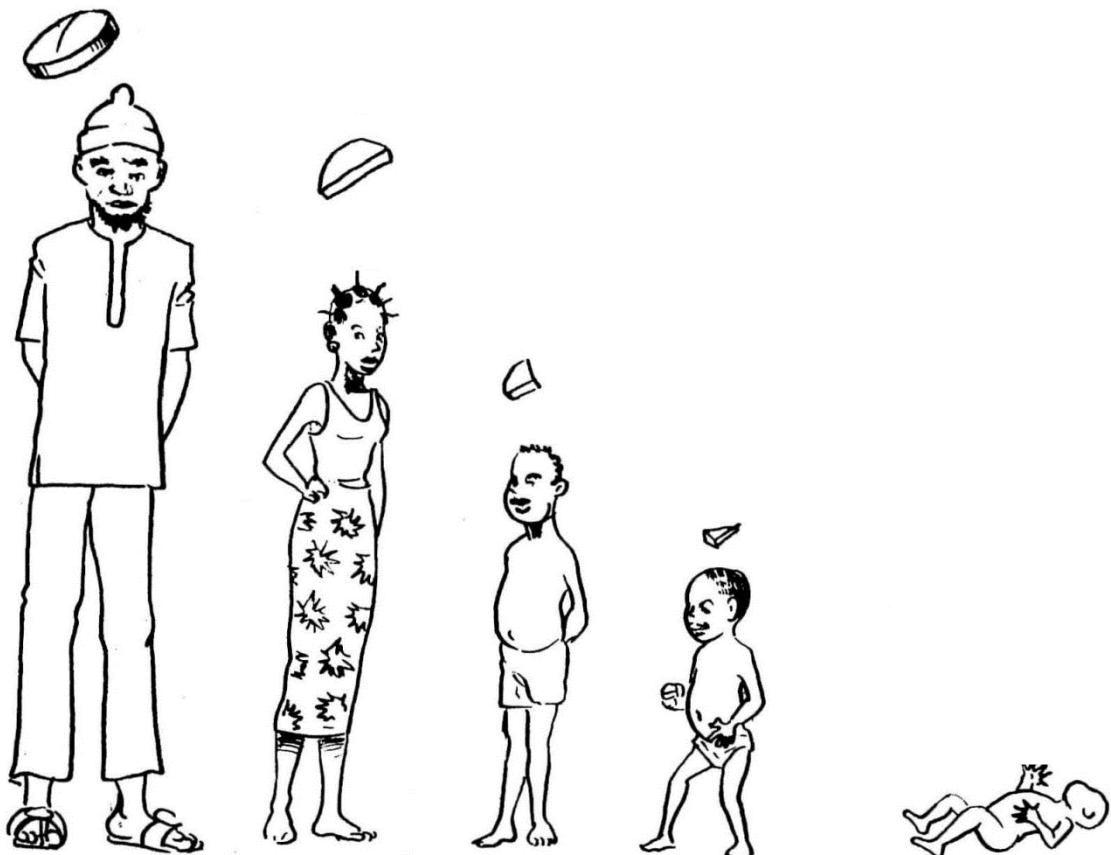
Ni fura were te i bolo balikuw dɔrɔn ka tata kɔ, i be o suma cogo di ka o ben den ka tata hake ma?

A ka ca a la, denmisenni ka dɔgɔya ni a ka fura tata dɔgɔya bee be taa ni juɔgon ye. Ni i ye denmisenni-ka fura tata hake caya kojugu, o be se ka juguya a ma.

Ni kunnafoni bε i bolo denmisenni ka fura tata hake kan, i bε tali kε o kecogo ma. Ni kunnafoni te i bolo yere, i be fura di ka tali kε den girinya ma. O la, i bε den kɔrɔta ka a pese walasa ka a ka fura tata hake latige.

Ni peselikəlan (girinya hakesumanan) ni dɔw ko balansi, te i bolo kɔrɔ, ni i bε a dɔn ko a si ni a girinya bε jɔgɔn ta, o fana be se ka i dème ka fura tata hake latige.

Ni i bε baliku ka fura tata hake dɔn, denmisenni ta be se ka ke nin cogo ninnu na :

Baliku (kilo 60) ka fura tata hake	Denmisenni min bε san 8 ni san 13 cε (kilo 30), a bε baliku ka tata hake tilance 1/2 ta.	Denmisenni min bε san 4 ni san 7 cε (kilo 15), a bε baliku ka tata hake tilalen 4 ye kelen ta 1/4	Denmisenni min bε san 1 ni san 3 cε (kilo 10), a bε baliku ka tata hake tilalen 6 ye kelen ta 1/6	Ni denmisenni si te san 1 bɔ (kilo 6 ni kilo 8 cε), a bε baliku ka tata hake tilalen 8 ye walima 10 ye kelen ta, nka ni i bε se, i ye taa dɔgɔtɔrɔ dɔ jiininka.
--	---	--	--	--

Furaw ta waatiw

Furaw tali waati batoli ka ji kosebe. Fura dōw ka kan ka ta siŋe 1 tile kōnō, nka dōw ka kan ka ta siŋe 4 ka se siŋe 6 ma tile kōnō, o bē bō furaw de la.

Hali ni waatilan tē i bolo kōrō, o tē basi ye. I bē se ka waati dōw jatemine i yere ye. Misali la ni a sēbennen don ko i ka kan ka fura dō ta leri 8 o leri 8, i bē o fura ta siŋe 3 tile kōnō, i n'a fō sōgōma, tilegan ani wula fe. Ni fura ka kan ka ta leri 6 o leri 6, i bē o ta siŋe 4 tile kōnō, i n'a fō sōgōma, tilegan, wula fe ani su fe (i datuma). Ni a ka kan ka leri 4 o waati leri 4, i bē a ta siŋe 6 tile kōnō, o la i bē fura taliw furance bee ke kelen ye. i bē se ka i yere bilasira ni seliwaatiw ye.

Mōgō ka kan ka fura dōw ta sani i ka dumuni ke fōlō, i n'a fō sanga damadō ka kōn dumuni ne.

O fura suguw ka kan ka ta leri tilance (sanga 30) ka kōn dumuni ne.

- penisilini
- anpisilini
- tetarasikilini
- tetarasikilini

A lapininen don mōgō kana nōnō min waati kelen ka kōn tetarasikilini tali ne walima ka tugu a tali kō. Fura minnu ka kan ka ta dumuniwaati fe walima dumuni kelen no goni kan, olu de file:

- asipirini ani asipirini bē fura minnu na
- P.A.S (sōgōnjinjefuraw)
- nege (kiribinege)
- nafalanw
- eritoromisini

Fura minnu bē ta walasa ka kumuji yelenni kelē, olu bē fere u ka baara ma leri kelen walima leri fila dumuni kelen kō fe, i n'a fō kōnbara fegenyalen kō fe.

Ni i bē fura di mōgō ma

I bē o fura tōgō ni nin kunnafoni sēben a kan hali ni a tigi te sēben dōn:	
A tōgō	<i>Zan Jara</i>
Fura tōgō	<i>Piperazini mg 500 (forokonin kōnō)</i>
Bana tōgō	<i>bobarasijnenatumu</i>
Fura tata hake	<i>farakise den 2 bē ta siŋe 2 tile kōnō</i>

Nin kunnafoni ninnu bε se ka sεben jaw kan minnu bε fura tata hake jεfɔ.

Nin gafe in laban na, i bε yɔrɔ dɔ sɔrɔ yen min bε furaw ni u tata hake jεfɔ. I bε olu tige ka u kε i mago ye. Ni u banna, i na se ka dɔ dilan i yεrε ye.

Ni i bε fura di banabagatɔ ma, a nafa ka bon i ka a sεben ka mara i bolo. Ni i bε se, i bε banabagatɔ kunkankunnafoniw dafalen mara i bolo kɔrɔ.